

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

*Факультет лісового господарства та екології
Кафедра лісівництва, лісових культур та таксації лісу*

Кваліфікаційна робота на правах рукопису

Стельмах

Андрій Вікторович

УДК 630*33

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ТОВАРНА СТРУКТУРА ЛІСІВ ФЛІЇ «ОВРУЦЬКЕ СПЕЦІАЛІЗОВАНЕ
ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО»
205 «Лісове господарство»**

Подається на здобуття освітнього ступеня «Магістр»
кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Стельмах А.В.

(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи

Дячук П.П.

(прізвище, ім'я, по батькові)

PhD

(науковий ступінь, вчене звання)

Житомир – 2023

Висновок кафедри лісівництва, лісових культур та таксації лісу

за результатами попереднього захисту: _____

Протокол засідання кафедри _____

№ 6 від «05» 12 2023 р.

Завідувач кафедри лісівництва, лісових культур та таксації лісу

К.с.-г.н., доцент _____ Юрій СІРУК

«05» 12 2023 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти _____ захистив (ла)

(прізвище ,ім'я, по батькові)

кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за шкалою ECTS _____

за національною шкалою _____

Секретар

(науковий ступінь, вчене звання)

(підпис)

Ірина ДУБНИЦЬКА.

(прізвище ,ім'я, по батькові)

АНОТАЦІЯ

Стельмах А.В. Товарна структура лісів Філії «Овруцьке спеціалізоване лісове господарство». - Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 205 – лісове господарство. – Поліський національний університет, Житомир, 2023.

За даними лісовпорядкування проведено аналіз залежності поєродного складу лісів, віку та походження на відсоток ділової деревини. Визначено, що найбільш товарними є соснові насадження. Істотної різниці в товарності деревини між насадженнями різного походження виявлено не було. Із використанням аналітичного порталу Лісового аналітично-інноваційного центру було проведено аналіз структури лісозаготівлі як на регіональному рівні, так і на рівні філії.

Ключові слова: відсоток ділових дерев, вік, походження, панівна порода.

ANNOTATION

Stelmah A.V. Commodity structure of forests Branch «Ovruch Specialized Forestry» - Manuscript qualification work.

Qualification work for the master's degree in specialty 205 - forestry. - Zhytomyr Polissya National University, Zhytomyr, 2023.

According to forest management data, an analysis of the dependence of the species composition of forests, age and origin on the percentage of commercial wood was carried out. It was determined that pine plantations are the most marketable. There was no significant difference in the marketability of wood between plantations of different origins. With the use of the analytical portal of the Forest Analytical and Innovation Center, an analysis of the structure of logging was carried out both at the regional level and at the branch level.

Keywords: percentage of business trees, age, origin, dominant species.

ЗМІСТ

Вступ	5
РОЗДІЛ 1. ОБСЯГИ ЛІСОЗАГОТІВЛІ ТА ТЕХНІЧНА ПРИДАТНІСТЬ ДЕРЕВИНИ В ЛІСАХ ЖИТОМИРЩИНИ	7
1.1. Обсяги лісозаготівлі на Житомирщині в 2022-2023 рр	7
1.2. Технічна придатність заготовлюваної деревини в межах Житомирської області	11
РОЗДІЛ 2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛІСІВ ФІЛІЇ «ОВРУЦЬКЕ СПЕЦІАЛІЗОВАНЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО»	15
РОЗДІЛ 3. ТОВАРНА СТРУКТУРА ЛІСІВ ФІЛІЇ «ОВРУЦЬКЕ СПЕЦІАЛІЗОВАНЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО»	23
Висновки	28
Список літератури	29

ВСТУП

Актуальність теми дослідження

Ведення лісового господарства у експлуатаційних лісах, котрі переважають за площею в Україні передбачає отримання максимального економічного ефекту із одиниці площі лісових ділянок [5]. Для досягнення цієї мети потрібно прагнути не лише отримати максимальну кількість лісопродукції з одиниці площі, а й цінний сортимент цінної породи, на котрий є попит на ринку. В умовах ринкової економіки навіть менша кількість деревини, яка є високотоварною може за прибутком перевершити вартість значної кількості низькотоварної деревини, якої до того ж великі обсяги на ринку [9]. Якщо мова йде про рубки головного користування, то одним із показників ефективності ведення лісового господарства є саме товарна структура лісосічного фонду. Ведення аналітики структури деревини за технічною придатністю є запорукою фінансової стабільності підприємства, адже при втраті балансу певних рубок можуть виникати проблеми як економічного, так і лісівничого характеру [17 .25].

Мета та завдання роботи.

Основним завданням кваліфікаційної роботи було проаналізувати товарну структуру насаджень основних порід.

Для успішного здійснення мети було заплановано виконання таких завдань:

- Визначити основні характеристики лісового фонду філії.
- Проаналізувати структуру деревини за технічною придатністю у межах регіону .
- Визначити залежність відсотку ділової деревини від віку у деревостанах із домінуванням основних деревних порід.

Об'єкт досліджень: вихід ділової деревини в залежності від виду панівної породи та віку.

Предмет досліджень: ріст і розвиток лісових насаджень.

Методи досліджень: було застосовані аналітично-статистичні методи із використанням бази даних ВО «Укрдержліспроект», аналітичного порталу Лісового аналітично-інноваційного центру із опціями для математично-

статистичного обробітку даних та відповідної інтерпритації результатів досліджень.

Перелік публікацій автора за темою дослідження. По матеріалах виконаних досліджень було опубліковано 3 наукові праці, з яких одна одноосібно:

1. Возненко Р., Лисинчук Д., Моргун О., Стельмах А. Особливості функціонального призначення лісів у спеціалізованих лісових господарствах Житомирщини. Лісівництво, деревообробка та озеленення: стан, досягнення і перспективи. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (ДБТУ, 24-25 жовтня 2023 р.). — Харків, 2023. С. 34.

2. Стельмах А. Товарна структура лісів Філії «Овруцьке спеціалізоване лісове господарство». Ліс, наука, молодь. Матеріали XI Всеукр. наук.-практ. конф. (23 листопада 2023 р.). – Житомир: Поліський національний університет, 2023. С. 215.

3. Авраменко В.Г., Оніщук Н.С., Симончук С.І., Стельмах А.В., Панчук А.В., Моргун О.А. Технічна придатність заготовлюваної деревини в межах житомирської області «Науковий пошук молоді для сталого розвитку лісового комплексу та садово-паркового господарства» (9 листопада 2023 р.) 77-а Всеукраїнська студентська науково-практична конференція. – Київ: НУБіП України, 2023. С. 66.

Практична значущість результатів дослідження. Проведений порівняльний аналіз відсотку ділової деревини у деревностанах різного походження і різних вікових груп дозволяє оптимізувати рубки догляду.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи.

Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 33 сторінок, з яких 26 сторінок – це основна частина. У роботі також міститься 8 таблиць, 18 рисунків. Аналіз інформаційних даних забезпечило опрцювання даних з 47 джерел.

РОЗДІЛ 1. ОБСЯГИ ЛІСОЗАГОТІВЛІ ТА ТЕХНІЧНА ПРИДАТНІСТЬ ДЕРЕВИНИ В ЛІСАХ ЖИТОМИРЩИНИ

1.1. Обсяги лісозаготівлі на Житомирщині в 2022-2023 рр

У 2022 році лісозаготівельна діяльність в Житомирській області здійснювали 23 підприємства [2,5,8,10]. Загальний обсяг лісозаготівлі склав близько 3,2 млн. м³ деревини, з яких на підприємства державної власності припадає близько 77 % від загального обсягу і, відповідно, 23 % - на підприємства комунальної власності (таблиця 1).

Таблиця 1

Розподіл заготовленої у 2022 році деревини за основними лісокористувачами межах Житомирської області [43]

Лісокористувач	Запас, м ³	Площа, га
ДП "Овруцьке спеціалізоване ЛГ"	435 673	2 907
ДП "Городницьке ЛГ"	258 215	4 797
ДП "Радомишльське ЛМГ"	248 096	4 778
ДП "Білокоровицьке ЛГ"	205 477	1 719
ДП "Словечанський лісгосп"	182 629	1 602
ДП "Лугинське ЛГ"	179 454	3 228
ДП "Коростишівське ЛГ"	176 742	3 364
ДП "Баранівське ЛМГ"	171 708	3 337
ДП "Коростенське ЛМГ"	154 556	2 773
ДП "Олевське ЛГ"	139 992	2 199
ДП "Ємільчинське ЛГ"	132 301	2 417
Словечанський лісгосп АПК	110 920	1 899
ДП "Народицьке спеціалізоване ЛГ"	100 275	667
ДП "Малинський лісгосп АПК"	99 432	1 268
Олевський лісгосп АПК	97 074	2 004
Пулинський лісгосп АПК	95 884	4 020
Ємільчинський лісгосп АПК	85 297	1 357
ДП "Бердичівський лісгосп"	78 597	1 844
ДП «Коростенський лісгосп АПК»	66 066	1 773
Романівський лісгосп АПК	61 336	2 212
Радомишльський лісгосп АПК	54 968	1 757
Новоград-Волинський лісгосп АПК	43 339	960
Коростишівський лісгосп АПК	43 224	2 144
Всього	3 221 255	55 026

Найбільші обсяги лісозаготівлі відмічені у ДП «Овруцьке СЛГ» (14 %), ДП «Городницьке ЛГ» (8 %), ДП «Радомишльське ЛМГ» (8 %), ДП «Білокорочицьке ЛГ» (6 %), ДП «Словечанське ЛГ» (6 %), ДП «Лугинське ЛГ» (6 %). Від рубок головного користування (суцільні рубки) було заготовлено близько 46 % деревини, від санітарних рубок такий же обсяг, від рубок догляду лише 6 % [18,40,44].

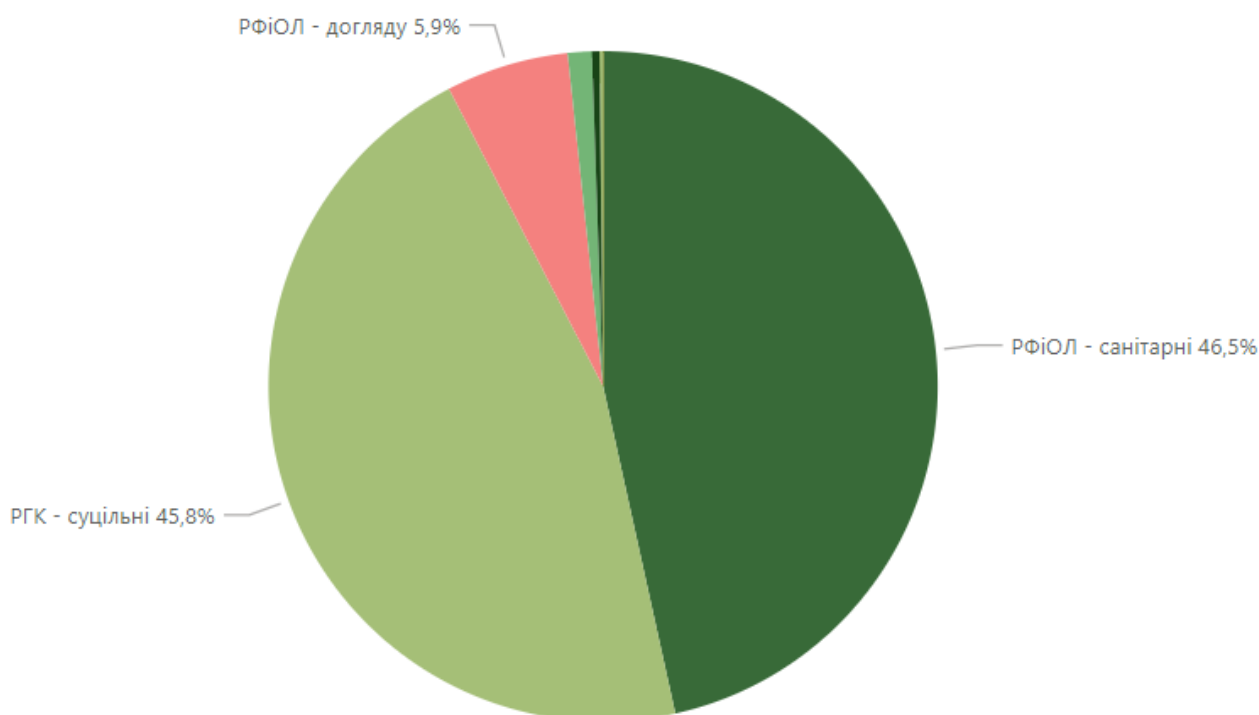

Рис. 1. Структура лісозаготівлі за системами рубок у 2022 році [43]

При рубках головного користування вихід ділової деревини склав по області трохи більше 50%, дров'яної – майже 36 %, ліквід з крони – 4%. При санітарних рубках вихід ділової деревини склав майже 26 %, дров'яної – майже 58 %, ліквід із крони – 2%. При проведенні рубок догляду вихід деревини за технічною придатністю наступний: близько 21 % ділової деревини, 51 % дров'яної, 1 % ліквіду з крони [23,34,39,44].

За 2023 рік лісгосподарськими підприємствами Житомирської області було заготовлено понад 3,16 млн. м³ деревини, з яких 75 % державними підприємствами (таблиця 2).

Таблиця 2

Розподіл заготовленої у 2023 році деревини за основними лісокористувачами межах Житомирської області [43]

Лісокористувач	Запас, м ³	Площа, га
Філія "Овруцьке спеціалізоване лісове господарство"	437 785	2 582
Філія "Радомишльське лісомисливське господарство"	254 151	5 281
Філія "Звягельське лісове господарство"	250 709	4 043
Філія "Словечанське лісове господарство"	186 552	2 729
Філія "Коростенське лісомисливське господарство"	186 537	3 866
Філія "Лугинське лісове господарство"	165 018	2 622
Філія "Білокоровицьке лісове господарство"	155 679	1 976
Філія "Народицьке спеціалізоване лісове господарство"	141 695	1 385
Філія "Баранівське лісомисливське господарство"	141 585	2 943
Філія "Коростишівське лісове господарство"	131 303	2 601
ДП "Малинський лісгосп АПК"	120 008	1 448
ДП "Олевський лісгосп АПК"	114 383	2 166
Філія "Смільчинське лісове господарство"	111 392	2 076
Філія "Олевське лісове господарство"	109 628	1 733
дп "Словечанський лісгосп АПК"	104 942	2 258
ДП "Пулинський лісгосп АПК"	94 018	3 672
ДП "Смільчинський лісгосп АПК"	83 187	1 279
Філія "Бердичівське лісове господарство"	83 167	1 914
ДП "Коростенський лісгосп АПК"	70 289	2 511
ДП "Романівський лісгосп АПК"	67 539	3 202
ДП "Радомишльський лісгосп АПК"	51 917	2 031
ДП "Коростишівський лісгосп АПК"	51 529	3 411
ДП "Звягельський лісгосп АПК"	29 650	1 077
Поліський ПЗ	3 986	18
ДП "Грозинське"	3 180	161
10 ТВУЗ Держспецзв'язку	962	25
Всього	3 165 369	59 541

Лідерами по лісозаготівлі є філія «Овруцьке спеціалізоване лісове господарство» (13 %), філія «Радомишльське лісомисливське господарство» (8 %), філія «Звягельське лісове господарство» (7 %), філія «Коростенське лісомисливське господарство» (6 %), філія «Словечанське лісове господарство» (6 %). На відміну від 2022 року змінилася певним чином лісозаготівля у розрізі видів рубок. Збільшилася частка заготовленої деревини від проведення суцільнолісосічних рубок (47 %), відповідно зменшилася питома вага санітарних рубок (до 44 %). Частка лісозаготівлі від рубок догляду становить близько 7 % [8,9,19,22].

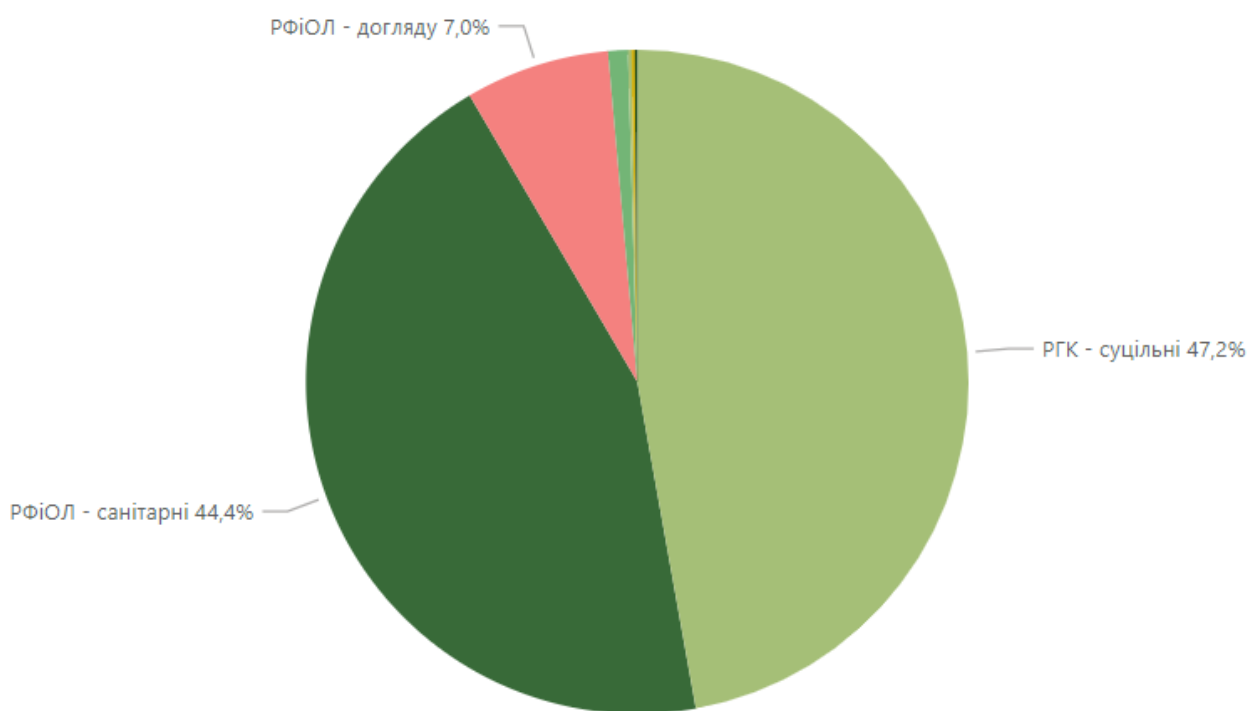

Рис. 2. Структура лісозаготівлі за системами рубок у 2023 році [43]

При суцільнолісосічних рубках вихід ділової деревини склав 50%, дров'яної – близько 35 %, ліквід з крони – 3%. При санітарних рубках вихід ділової деревини становить в цьому році 18 %, дров'яної – майже 65 %, ліквід із крони – 2%. При проведенні рубок догляду вихід деревини за технічною наступний: 18 % ділової деревини, 49 % дров'яної, менше 1 % ліквіду з крони.

1.2. Технічна придатність заготовлюваної деревини в межах Житомирської області

За даними Лісового інноваційно-аналітичного центру за 2022 рік в межах Житомирщини лісозаготівлю здійснювали 23 підприємства, з яких 13 державної та 10 комунальної власності [43]. У загальному обсязі заготовленої деревини домінувала дров'яна маса, частка якої становила близько 47 % (табл. 9). Лише у 7 державних підприємствах вихід ділової деревини перевищував дров'яну. У всіх без виключення комунальних підприємствах при лісозаготівлі переважала саме дров'яна деревина [33,38].

При проведенні рубок головного користування (виключно суцільнолісосічні рубки) частка ділової деревини склала майже 51 %, а дров'яної – 36 % (рис. 3).

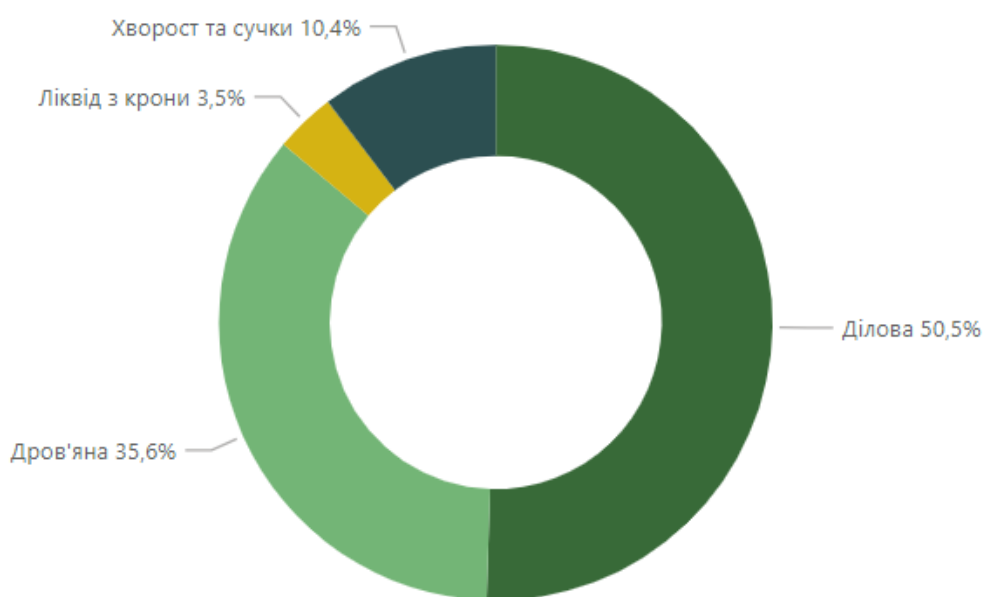

Рис. 3. Структура деревини від суцільнолісосічних рубок за 2022 рік за технічною придатністю (згенеровано аналітичним порталом ЛІАЦ) [43]

Найкраща товарна структура лісосічного фонду відмічена у ДП «Народицьке СЛГ» - майже 68 %, найгірша у ДП «Романівський лісгосп АПК» - 28 %.

Таблиця 3

Розподіл заготовленої у 2022 році деревини за технічною придатністю в межах Житомирської області [43]

Лісокористувач	Запас, м ³	Ділова %	Дров'яна %	Ліквід з крони %	Хворост та сучки %
ДП "Овруцьке спеціалізоване ЛГ"	435673	34,5	44,2	1,7	19,6
ДП "Городницьке ЛГ"	258215	43,5	39,2	3,4	13,9
ДП "Радомишльське ЛМГ"	248096	39,5	44,0	1,8	14,6
ДП "Білокоровицьке ЛГ"	205477	45,9	38,1	2,8	13,2
ДП "Словечанський лісгосп"	182629	45,8	40,1	2,2	12,0
ДП "Лугинське ЛГ"	179454	35,1	46,7	2,3	15,9
ДП "Коростишівське ЛГ"	176742	41,0	43,7	3,2	12,0
ДП "Баранівське ЛМГ"	171708	48,0	33,3	2,5	16,2
ДП "Коростенське ЛМГ"	154556	39,3	45,3	3,1	12,3
ДП "Олевське ЛГ"	139992	43,9	35,9	2,2	18,0
ДП "Ємільчинське ЛГ"	132301	45,0	39,7	3,7	11,5
Словечанський лісгосп АПК	110920	18,1	80,1	1,8	0,0
ДП "Народицьке спеціалізоване ЛГ"	100275	50,8	36,3	2,1	10,8
ДП "Малинський лісгосп АПК"	99432	27,8	55,8	1,8	14,5
Олевський лісгосп АПК	97074	24,7	55,5	3,1	16,7
Пулинський лісгосп АПК	95884	13,3	77,2	3,3	6,1
Ємільчинський лісгосп АПК	85297	29,4	58,2	3,9	8,5
ДП "Бердичівський лісгосп"	78597	21,7	56,3	4,2	17,8
ДП «Коростенський лісгосп АПК»	66162	30,6	57,4	2,7	9,3
Романівський лісгосп АПК	61336	20,4	65,5	3,2	10,9
Радомишльський лісгосп АПК	54968	15,8	67,2	1,3	15,6
Новоград-Волинський лісгосп АПК	43339	27,0	61,7	3,9	7,4
Коростишівський лісгосп АПК	43224	24,9	61,1	2,9	11,1
Усього	3221351	36,6	47,1	2,6	13,7

При рубках догляду загалом по області вихід ділової деревини склав майже 21 %, дров'яної – майже 51 % (рис. 4).

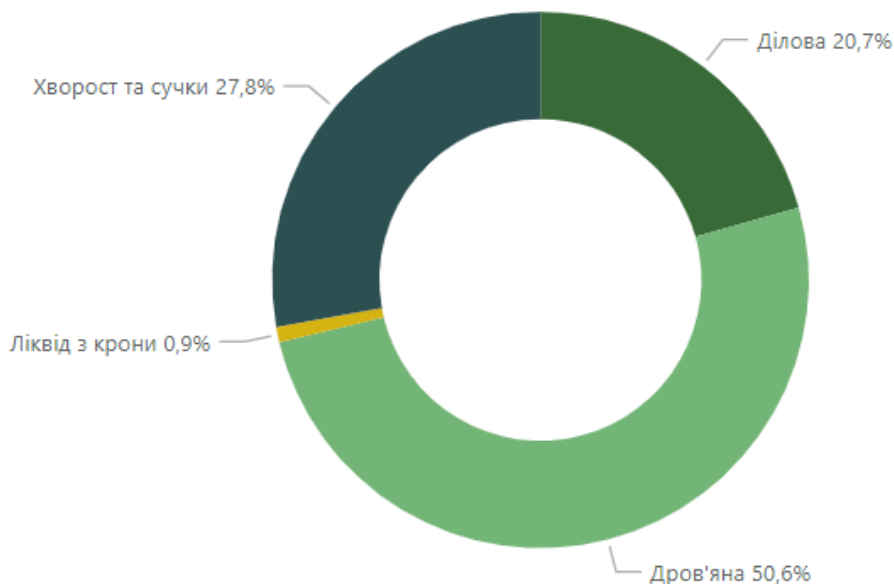

Рис. 4. Структура деревини від рубок догляду за 2022 рік за технічною придатністю (згенеровано аналітичним порталом ЛІАЦ)

При проведенні освітлень заготівля зазвичай не проводиться взагалі. Лише у ДП «Городницьке ЛГ» у 2022 році був зафіксований ліквід при освітленні (1 % від загальної вирубуваної маси) [25]. При проведенні прочищень, як правило, ситуація подібна – 96 % - це неліквідна деревина і лише 4 % дров'яна [33]. При проведенні проріджувань частка ділової деревини в середньому склала 10 %, дров'яної – 76 %. Максимальний вихід ділової деревини від проріджувань відмічений у ДП «Олевське ЛГ» - 22 %. Прохідні рубки [40], які завжди вирізняються найкращою товарною структурою заготовленої деревини, забезпечили загалом вихід ділової деревини на рівні 30 %, частка дров'яної деревини склала 54 %. Найвищим відсотком виходу ділової деревини від прохідних рубок є 59 %, що відмічено у ДП «Лугинське ЛГ» [40,41].

Санітарні рубки [14] в лісогосподарських підприємствах області у 2022 році мали наступну структуру заготовленої деревини за технічною придатністю: ділова деревина – 26 %, дров'яна – 58 %, ліквід з крони – 2 % (рис. 5).

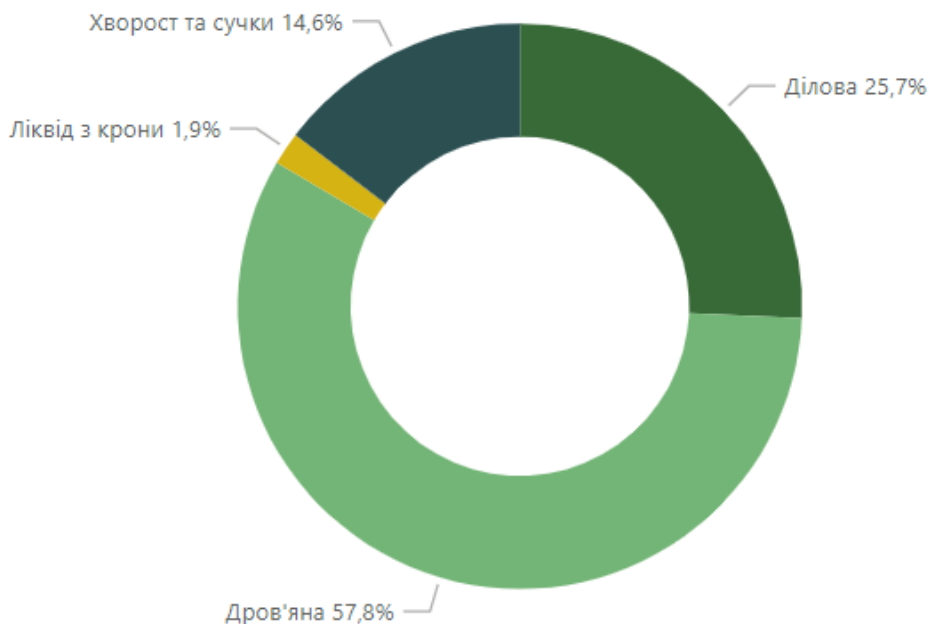

Рис. 5. Структура деревини від рубок догляду за 2022 рік за технічною придатністю (згенеровано аналітичним порталом ЛІАЦ)

При вибіркових санітарних рубках [20] в середньому вихід ділової деревини складав 23 %, дров'яної – 61 %. При суцільних санітарних рубках товарна структура заготовленої деревини є прогнозовано ліпшою: частка ділової деревини ставить 29 %, дров'яної – 54 %. Найкраща товарна структура заготовленої деревини від санітарних рубок виявилася у ДП «Баранівське ЛМГ» - майже 44 % при СРВ і 53 % при СРС, найгірша у ДП «Пулинський лісгосп АПК» - на рівні 1 % і 0,2 % відповідно.

При проведенні інших рубок [35, 43] в середньому частка ліквідної деревини склала 64 %, з яких 13 % ділової деревини, 49 % дров'яної і близько 2 % ліквіду з крони [13,18].

**РОЗДІЛ 2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛІСІВ ФІЛІЇ
«ОВРУЦЬКЕ СПЕЦІАЛІЗОВАНЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО»**

Філія «Овруцьке спеціалізоване господарство» знаходиться в межах Коростенського району [1]. Площа лісового фонду філії становить понад 82,3 тис. га. До складу лісогосподарської філії входить 11 лісництв (таблиця 4).

Таблиця 4

**Лісництва, які входять до складу філії «Овруцьке спеціалізоване
господарство»**

Лісництва	Загальна площа, га	В т.ч. вкрита лісом, га	Загальний запас, тис.м ³	Кількість кварталів
Прилуцьке лісництво	7600	6756,6	1572,49	81
Бережестьське лісництво	8231,1	6813,1	1463,87	85
Піщаницьке лісництво	7025	6275,8	1622,52	73
Овруцьке лісництво	7494,4	6661,1	1771,15	74
Гладковицьке лісництво	4908,3	4237,4	1063,7	48
Ігнатпільське лісництво	6196,1	5142,1	1111,68	66
Борутинське лісництво	8964	8367,8	1635,64	84
Виступовицьке лісництво	13531,5	12482,3	2628,12	121
Ситовецьке лісництво	8718,2	7917,5	1879,33	84
Журбенське лісництво	5154,9	4589	1091,94	67
Коптівщинське лісництво	4517,7	4333,9	918,72	99
Разом	82341,2	73576,6	16759,16	882

Ліси філії виконують переважно експлуатаційну роль, про що свідчить велика частка лісів 4-ї категорії (рис. 6).

Рис. 6. Поділ лісового фонду за категоріями лісу

Крім експлуатаційних лісів у лісовому фонді філії представлена значна частка лісів 1 і 3-ї категорії. Рекреаційно-оздоровчі ліси займають менш ніж на 2 % площ [14,17,23,26].

Ліси 1-ї категорії представлені заказниками та лісами наукового призначення. В лісах обох категорій захисності не передбачена експлуатація. Основні площі рекреаційно-оздоровчих лісів охоплює лісогосподарська частина лісів зеленої зони. Значно менш поширені лісопаркова частина лісів зеленої зони, рекреаційно-оздоровчі ліси поза межами зелених зон, ліси в межах населених пунктів. Експлуатація дозволена лише в лісах лісогосподарської зони. Захисні ліси представлені чотирма категоріями захисності (таблиця 5). Експлуатація лісу можлива лише у лісах уздовж берегів річок та автомобільних і залізничних шляхів [3,15,19,28].

Поділ лісів філії «Овруцьке спеціалізоване господарство» за категоріями захисності

Категорії захисності	Загальна площа, га	В т.ч. вкрита лісом, га	Загальний запас, тис.м ³	Кількість виділів
ЗАКАЗНИКИ	6138,8	5951,5	1287,08	1770
ЛІСИ У МЕЖАХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТИВ	4,9			4
ЛІСИ НАУКОВОГО ПРИЗНАЧ, ВКЛЮЧ, ГЕНЕТИЧНІ РЕЗЕРВАТИ	13,9	9,9	4,9	3
ЛІСИ ПРОТИЕРОЗІЙНІ	4512,8	4333,9	918,72	1800
ЛІСИ УЗДОВЖ СМУГ ВІДВЕДЕННЯ ЗАЛІЗНИЦЬ	3323	2768,7	624,28	2025
ЛІСИ УЗДОВЖ СМУГ ВІДВЕДЕННЯ АВТОМОБІЛЬНИХ ДОРІГ	1431,4	1133,8	277,4	1186
ЛІСОПАРКОВА ЧАСТИНА ЛІСІВ ЗЕЛЕНИХ ЗОН	196	154	35,19	104
ЛІСОГОСПОДАРСЬКА ЧАСТИНА ЛІСІВ ЗЕЛЕНИХ ЗОН	1275,9	1124,9	319,79	576
РЕКРЕАЦІЙНО-ОЗДОРОВЧІ ЛІСИ, ПОЗА МЕЖАМИ ЗЕЛЕНИХ ЗОН	64,3	58,2	15,81	45
ЛІСИ УЗДОВЖ БЕРЕГІВ РІЧОК, НАВКОЛО ОЗЕР, ВОДОЙМИЩ ТА ІНШІ	1198,6	1025,9	196,83	557
ЕКСПЛУАТАЦІЙНІ ЛІСИ	64181,6	57015,8	13079,16	26829
Разом	82341,2	73576,6	16759,16	34899

Переважає більшість лісів філії є простими забудовою. Наявні менш ніж 100 га складних деревостанів. На 16 % площ насаджень виявлений ярус сухостою. Майже 15 % площ лісів забезпечені підростом. Ярус підліску виявлений на 1/3 площ (таблиця 6).

Таблиця 6

Поділ лісів філії «Овруцьке спеціалізоване лісове господарство» за наявними ярусами і категоріями

Яруси	Площа, га	Запас, тис.м3	Кількість виділів
Перший ярус	73576,6	16754,18	27337
Другий ярус	97,8	4,98	27
Незімкнуті культури	2296,6		1289
Природне поновлення	1349,7	6,32	714
Рідколісся	43,8	2,75	67
Поодинокі дерева	3478,2	63,14	1081
Сади	0,4		1
Сухостій	12144,2	400,81	4002
Підріст (тис, шт)	10879,9	8328,8	3768
Підлісок	24669	0,21	8597

Близько 96 % площ лісового фонду філії займають лісові ділянки. Частка площ покритих лісом земель становить 88 %, з яких 54 % - це природні деревостані і, відповідно 34 % - лісові культури. З-поміж непокритих лісом ділянок досить великі площі займають незімкнуті лісові насадження – 3 %, зруби – 2 % і загиблі насадження – 1 % (таблиця 7) [18,25].

Нелісові ділянки є значно меншою мірою поширені у лісовому фонді філії - лише 4 % площ (таблиця 8). Половину площ з цих ділянок займають болота. Решту площ переважно займають об'єкти інфраструктури.

Таблиця 7

Поділ лісових ділянок філії «Овруцьке спеціалізоване лісове господарство» за категоріями земель

Категорія ділянок	Площа вкрита лісом, га	Загальний запас, тис.м ³	Кількість виділів
Насадження природного походження	44577,1	10496,82	15906
Лісові культури лісовідновлювальні	28689,9	6252,16	11400
Лісорозведення	309,6	10,18	31
Незімкнуті лісові культури лісовідновлювальні	2296,6		1289
Розсадники лісові	0,2		2
Плантації	37,3		39
Дендрологічні сади	4		1
Рідколісся	43,8		67
Загиблі насадження	818,9		589
Зруби	1482,3		955
Галявини	68,2		40
Просіки кварталні	535,5		1035
Технологічні коридори, волоки	3,6		8
Візири	0,4		1
Ремізи, біополяни, майданчики для підгодівлі	178,7		452
Протипожежні розриви	24,6		33
Декоративні галявини	6		6
Всього	79076,7		

Таблиця 8

Поділ нелісових ділянок філії «Овруцьке спеціалізоване лісове господарство» за категоріями земель

Категорія ділянок	Площа вкрита лісом, га	Кількість виділів
Сіножаті	3,2	2
Озера	67	24
Ріки	24,3	31
Струмки	2,7	13
Ставки	20,6	27
Сади	0,4	1
Автомобільні дороги з штучним покриттям	109,1	94
Лежневі дороги	111,2	86
Грунтові дороги	534,6	819
Прогони для худоби	1,7	2
Канави	0,9	2
Канали	29,7	34
Меліоративні канави	68,9	111
Будівлі господарські і адміністративні	21,7	16
Садиби приватні	45,9	21
Склади лісові	3	2
Кормові поля	1,4	1
Лінії електромережі	150,1	107
Газопроводи	120,4	65
Нафтопроводи	118,3	48
Місця відпочинку	1,4	4
Кар`єри	1,1	1
Кладовища	6	11
Яри	52,3	22
Круті схили	0,6	1
Піски	1,5	2
Болота	1653,8	1443
Інші нелісопридатні землі	112,7	55
Разом	3264,5	

Породний склад лісів засвідчує наявність в переважній більшості оліготрофних і мезотрофних видів. Сосна звичайна є явним домінантом, що переважає на 72 % площ укритих лісом ділянок (рис. 7) [10,25].

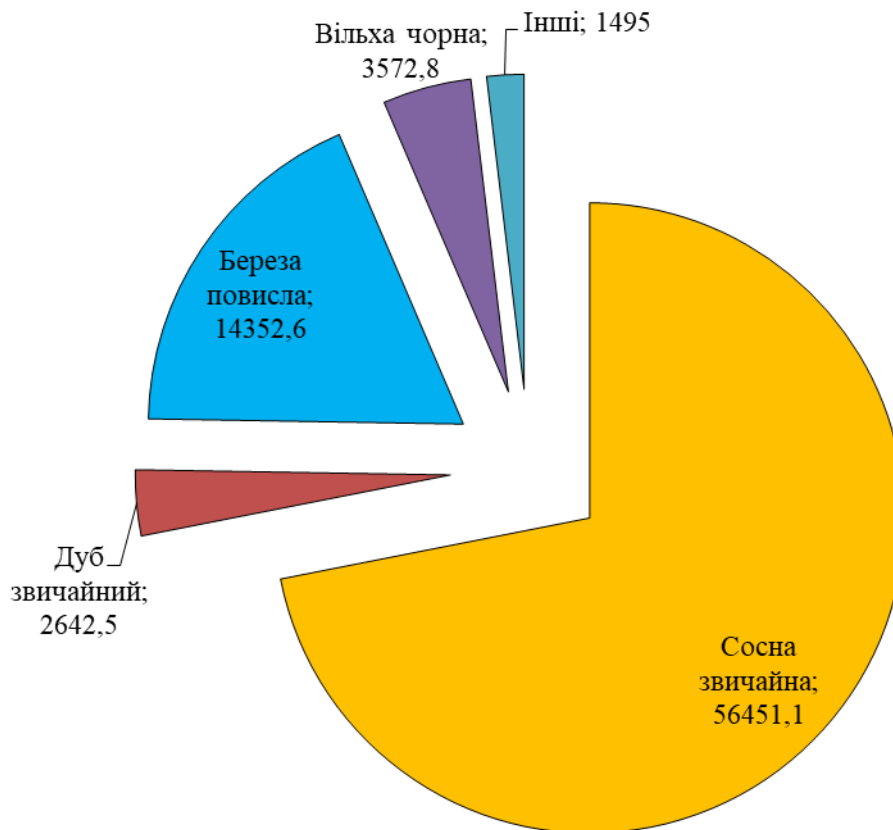

Рис. 7. Розподіл площ за головними породами, га

Береза повисла є переважаючою породою на 18 % площ, вільха клейка і дуб звичайний – на 5 і 3 % відповідно.

Вікову структуру лісів не можна вважати рівномірною, оскільки за площею переважають насадження старших вікових груп. Як бачимо з рисунка 8 за площею домінують пристигаючі деревостани, частка котрих становить понад 30 %. Таку ж площу охоплюють і середньовікові насадження. Молодняки є дещо менш поширеними [13,30,33].

Рис. 8. Розподіл площ за класами віку

Деревостани у межах філії є здебільшого високопродуктивними (рис. 9.)
Низькопродуктивні деревостани (5 і нижче бонітет) ростуть на площі 275 га

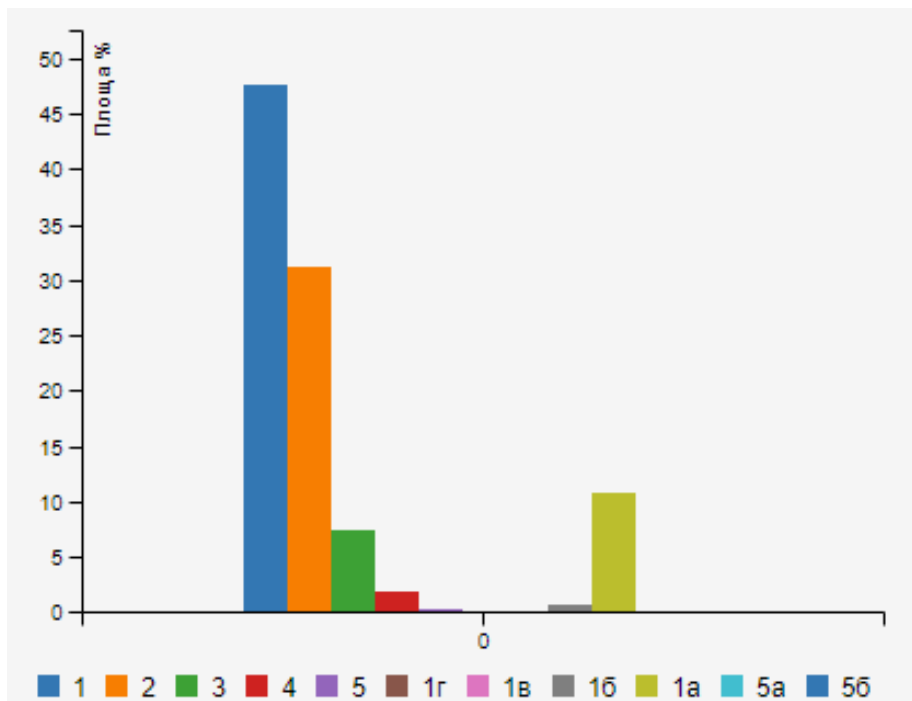

Рис. 9. Розподіл площ за класами бонітету

Середньопродуктивні деревостани відмічені відповідно на 9 % площ

ТОВАРНА СТРУКТУРА ЛІСІВ ФІЛІЇ «ОВРУЦЬКЕ СПЕЦІАЛІЗОВАНЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО»

Площа ділянок покритих лісом у лісовому фонді філії становить станом на 2023 рік понад 73 тис. га. В лісових насадженнях переважаючими є 26 деревних порід, з яких найбільші площі займає сосна звичайна (71 %) і береза повисла (19 %). Проаналізуємо більш детально товарну структуру кожної деревної породи в лісах філії у розрізі віку. Робінія, котра переважає на площі понад 700 га має низьку товарність деревини (рис. 10) [40].

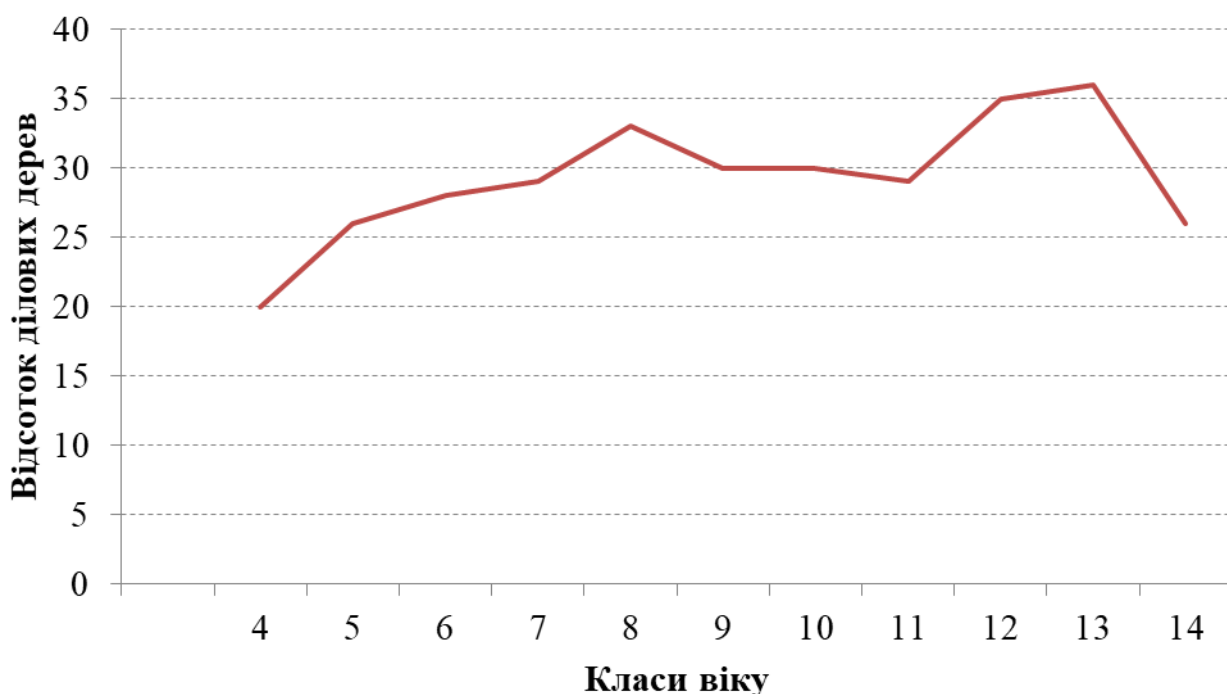

Рис. 10. Відсоток ділової деревини штучних деревостанів із переважанням у складі робінії несправжньої

Частка ділової деревини є найнижчою у 4 класі віку (23 %) і найвищою у 13 класі віку (35 %). Товарність деревостанів акації природного походження є такою ж. При лісозаготівлі акації по факту ділова деревина взагалі не заготовляється через відсутність попиту в регіоні та відсутність товарної ділової деревини акації білої [38].

Береза повисла порослевого походження в середньому має вихід ділової деревини на рівні від 45 % (3 клас віку) до 56 % (7 клас віку) (рис. 11).

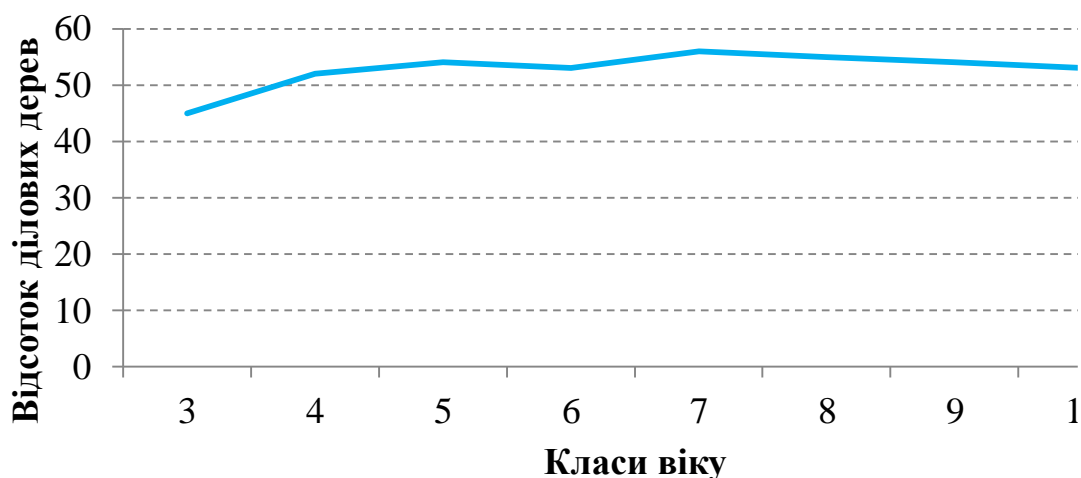

Рис. 11. Відсоток ділової деревини порослевих деревостанів із переважанням у складі берези повислої

Природні насінневі березняки мають дещо вищі показники товарності у 3-4 класах віку (48-55 %), але трохи нижчі у старшому віці (51-53 %) (рис. 12).

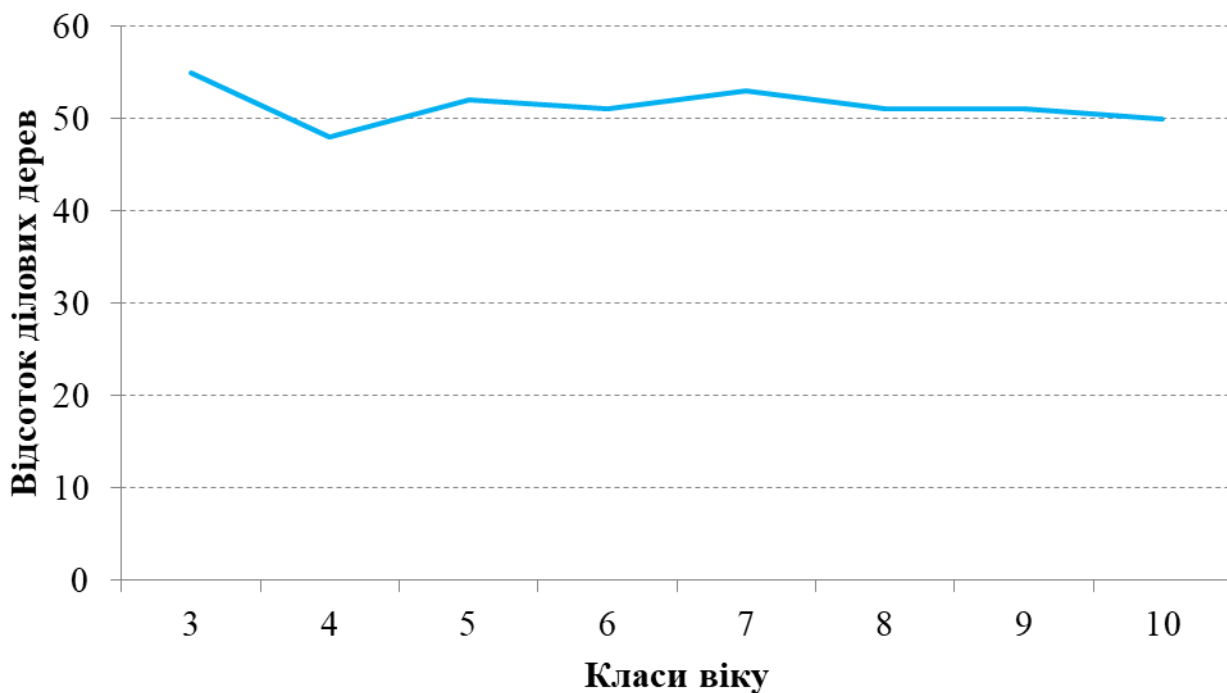

Рис. 12. Відсоток ділової деревини насінневих деревостанів із переважанням у складі берези повислої

Верби, які домінують на площі близько 26 га є в переважній більшості низькотоварними із максимальною часткою ділової деревини в окремих випадках 20 %. Вільшаники, котрі поширені на площі понад 3570 га мають порівняно високу товарність деревини. Порослеві вільшаники мають відсоток ділової деревини у 3-8 класах віку в межах від 51 до 60 %, насінневі у аналогічному віці менш товарні (50-53 %) (рис. 13-14) [16,18,22,46,47].

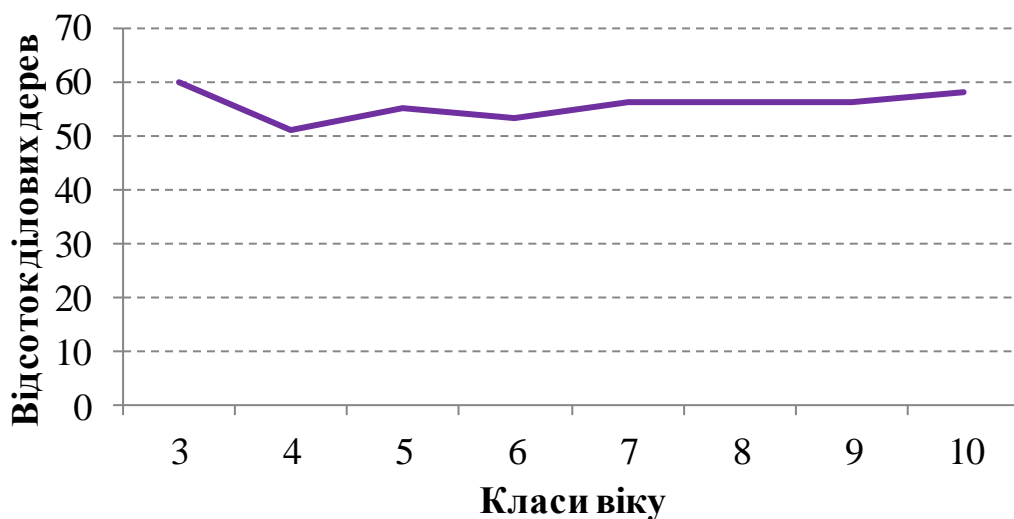

Рис. 13. Відсоток ділової деревини порослевих деревостанів із переважанням у складі вільхи клейкої

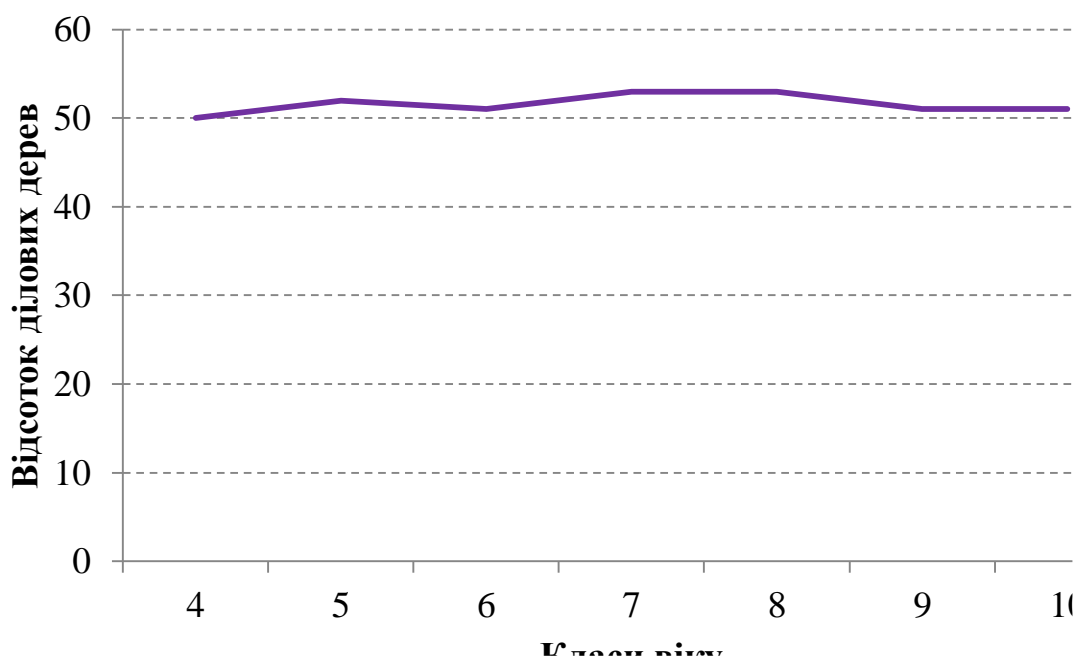

Рис. 14. Відсоток ділової деревини насінневих деревостанів із переважанням у складі вільхи клейкої

Грабняки, котрі переважають лише на площі близько 25 га є низькотоварними із максимальним відсотком ділової деревини лише 30 %. Дубові деревостани представлені на площі понад 2640 га. Відсоток ділової деревини дуба порослевого в середньому становить від 45 % у 5-му класі віку до 60 % - у 10-12 класах віку (рис. 15) [45,46].

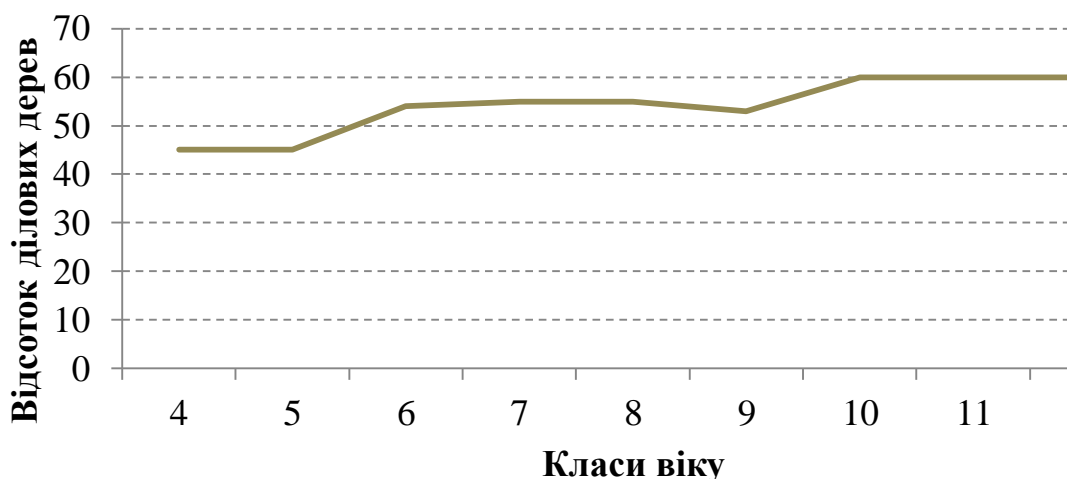

Рис. 15. Відсоток ділової деревини порослевих деревостанів із переважанням у складі дуба звичайного

Дубові деревостани природнього насінневого походження мають у 5-му класі віку в середньому 56 % ділової деревини, а в 12-14 - 59 % (рис. 16).

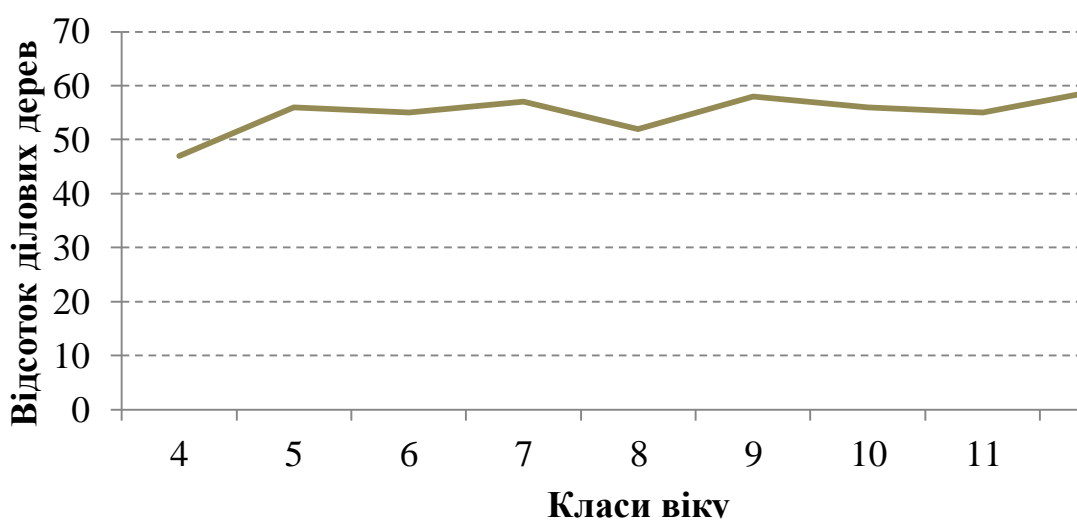

Рис. 16. Відсоток ділової деревини насінневих деревостанів із переважанням у складі дуба звичайного

Відсоток ділової деревини в осичниках і насадженнях сосни Банкса в середньому складає 40 %. Сосняки є найбільш товарними з-поміж решти деревних порід (рис. 17-18).

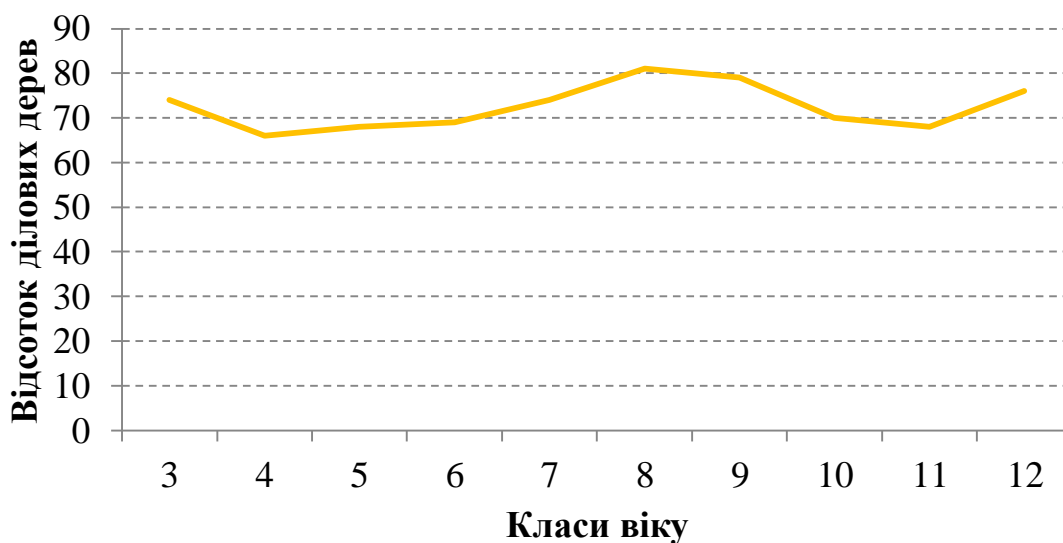

Рис. 17. Відсоток ділової деревини природних деревостанів із переважанням у складі сосни звичайної

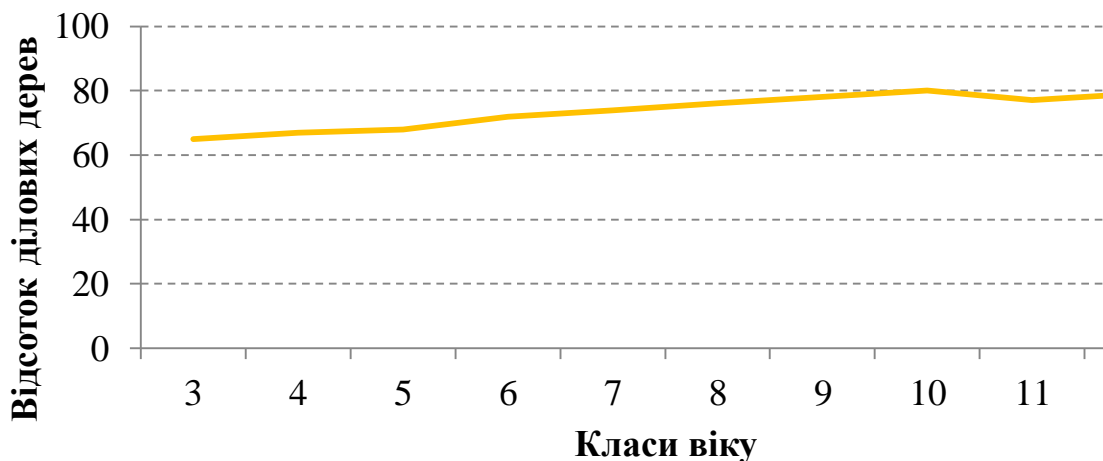

Рис. 18. Відсоток ділової деревини природних деревостанів із переважанням у складі сосни звичайної

У природних деревостанах вихід ділової деревини становить 73 % (від 60 % в IV класі віку до 80 % в X), у штучних – 72 % (від 66% в IV до 81% VIII).

ВИСНОВКИ

1. Ліси філії виконують переважно експлуатаційну роль, про що свідчить велика частка лісів 4-ї категорії. Переважна більшість лісів філії є простими забудовою. Наявні менш ніж 100 га складних деревостанів. На 16 % площ насаджень виявлений ярус сухостою.

2. Породний склад лісів засвідчує наявність в переважній більшості оліготрофних і мезотрофних видів. Сосна звичайна є явним домінантом, що переважає на 72 % площ укритих лісом ділянок. Береза повисла є переважаючою породою на 18 % площ, вільха клейка і дуб звичайний – на 5 і 3 % відповідно.

3. Береза повисла порослевого походження в середньому має вихід ділової деревини на рівні від 45 % до 56 %. Природні насінневі березняки мають дещо вищі показники товарності у 3-4 класах віку (48-55 %), але трохи нижчі у старшому віці (51-53 %)

4. Вільшаники, котрі поширені на площі понад 3570 га мають порівняно високу товарність деревини. Порослеві вільшаники мають відсоток ділової деревини у 3-8 класах віку в межах від 51 до 60 %, насінневі у аналогічному віці менш товарні (50-53 %).

5. Дубові деревостани представлені на площі понад 2640 га. Відсоток ділової деревини дуба порослевого в середньому становить від 45 % у 5-му класі віку до 60 % - у 10-12 класах віку. Дубові деревостани природнього насінневого походження мають у 5-му класі віку в середньому 56 % ділової деревини, а в 12-14 - 59 %.

6. Сосняки є найбільш товарними з-поміж решти деревних порід. У природних деревостанах вихід ділової деревини становить 73 %, у штучних – 72 %.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Божок О.П., Вінтонів І.С. Деревинознавство з основами лісового товарознавства. Київ: НМК ВО, 1992. 320 с.
2. Бондарук Г.В., Лавров В.В. Місце України на європейському ринку лісової продукції та перспективи розвитку під впливом сертифікації лісів. Наук. вісник УкрДЛТУ. 2004. Вип. 14.2. С. 103–109.
3. Товарна структура деревостанів основних лісоутворювальних порід // А.А. Строчинський, С.М. Кашпор – К.: НАУ, 2007. – 25 с.
4. Модели роста и продуктивность оптимальных древостоев // А.А. Строчинский, А.З. Швиденко, П.И. Лакида. – К.: УСХА, 1992. – 144 с.
5. Лісовий кодекс України // Лісовий і мисливський журнал, №2 / 2006. – 15 с.
6. Лісовець А. А. Аналіз товарної структури деревини від санітарно-вибіркових рубок у дубових деревостанах Мохначанського лісництва ДП «Скрипаївське НДЛГ»: кваліфікаційна робота бакалавра: спец. 205 – Лісове господарство; наук. кер. В. В. Назаренко. Харків: ДБТУ, 2023. 83 с.
7. Сетак Я. Р. Товарна структура заготовленої деревини при рубках головного користування в ДП «Житомирське ЛГ» : кваліфікаційна робота : спец. 205 "Лісове господарство" / Поліський нац. університет, каф. лісівництва, лісових культур та таксації лісу ; наук. керівник Ю. В. Сірук. – Житомир, 2021. – 33 с.
8. Колишніх М. Д. Деревинознавство і лісове товарознавство: [підручник] / М. Д. Колишніх, А. Ф. Горбенко та ін. – Мінськ : Вища школа, 1989. – 279 с.
9. Лакида І. П. Оновлені моделі та таблиці сум площ поперечних перерізів і запасів повних ясенових деревостанів / Лакида І. П. // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – Вип. 24.11. – С. 50-54.
10. Інструкція по обліку продукції лісозаготівель, лісопилення і деревообробки на підприємствах Державного комітету лісового господарства України: наказ Держкомлісгоспу України від 19 грудня 2003 р. № 205.

11. Вороніна В. Л. Шляхи вдосконалення обліку готової продукції [Електронний ресурс] / В. Л. Вороніна. – 2013.
12. Заокіпна Н. С. Удосконалення обліку готової продукції та її раелізації [Електронний ресурс] / Н. С. Заокіпна // Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ. – 2013.
13. Кашпор С.М. Методичні основи складання нормативів динаміки товарної структури насаджень. Науковий вісник НАУ. 2008. № 17. С. 265-268.
14. Хомюк, П. Г., Осадчук, Л. С., & Портах, С. В. (2021). Становлення та особливості застосування нормативів з таксації товарної структури запасів деревостанів і заготовлених круглих лісоматеріалів. *Науковий вісник НЛТУ України*, 31(3), 14-21. <https://doi.org/10.36930/40310302>
15. Бугайов С. М. Товарна структура вільхових деревостанів Лівобережного Лісостепу України. 2017. № 1. С. 185-193
16. Кашпор С. М. Методичні основи складання нормативів динаміки товарної структури насаджень / С. М. Кашпор // Науковий вісник Національного аграрного університету. – 1999. – Вип. 17. – С. 265– 268
17. Пастернак В. П. Таксаційна будова стиглих порослевих дубових деревостанів Лівобережного Лісостепу / В. П. Пастернак, О. А. Слиш, О. А. Гірс // Науковий вісник НУБіП України. – 2015. – Вип. 219. – С. 49–55.
18. Слиш О. А. Оцінка сортиментно-гатункової структури дубових деревостанів з використанням сучасних технологій / О. А. Слиш, М. В. Любчич, М. І. Букша // Вісник ХНАУ імені В. В. Докучаєва. Серія: «Ґрунтознавство, агрохімія, землеробство, лісове господарство». – 2016. – № 2. – С. 134–141.
19. Гриник Г. Г. Лісівничо-таксаційні особливості та динаміка складу гірських букняків Українських Карпат. Науковий вісник НЛТУ України. 2012. Вип. 22.3. С. 22-39.
20. Задорожний А.І. Структура надземної фітомаси букових і ялинових деревостанів Полонинського хребта Українських Карпат. автореф.

дис. канд. с.-г. наук: 06.03.02 / Задорожний А. І. ; Держ. ВНЗ "Нац. лісотехн. ун-т України". Львів, 2021. 24 с.

21. Алексійчук Ю. А. Моделі товарної структури стиглих та перестійних соснових насаджень Полісся України / Ю. А. Алексійчук // Аграрна наука і освіта. – 2005. – Т. 6, № 5–6. – С. 122–125.

22. Алексійчук Ю. А. Основні закономірності розподілу діаметра у стиглих та перестійних соснових насадженнях / Ю. А. Алексійчук // Науковий вісник Національного аграрного університету. – 2005. – Вип. 83. – С. 161–169.

23. Робочі правила з упорядкування лісового фонду України. Ч. 1. Польові роботи. – Ірпінь: Укрдержліспроєкт, 2004. – 67 с.

24. Строчинський А.А. Моделі розмірно-якісної структури об'єму стовбурів основних лісоутворювальних порід : монографія / Строчинський А. А., Кашпор С. М., Поляков О. В. – К.: НАУ, 2007. – 14 с.

25. Строчинський А. А. Товарна структура деревостанів основних лісоутворювальних порід : монографія / А. А. Строчинський, С. М. Кашпор. – К.: НАУ, 2007. – 25 с.

26. Shakhman I.A., Bystriantseva A.N. Assessment of Ecological State and Ecological Reliability of the Lower Section of the Ingulets River. Hydrobiological Journal Volume 53, Issue 5, 2017. – P. 103–109.

27. Лаврик В.І. Методи математичного моделювання в екології. – К.: Видавничий дім "КМ Академія", 2002. – 203 с.

28. Строчинський А.А. Нормативи товарності запасу вирубуваної частини деревостанів / А.А. Строчинський, С.М. Кашпор, Л.М. Березівський // Аграрна наука і освіта. – 2000. – № 1. – С. 125–132.

29. Товарна структура деревостанів основних лісоутворювальних порід. – К., 2007. – 25 с.

30. Малишева А. В. Аналіз сортиментної структури деревини від рубок головного користування та її реалізація у ДП «Вовчанське ЛГ»: кваліфікаційна робота бакалавра: спец. 206 – Лісове господарство; наук. кер. Ю. М. Біла. Харків: ДБТУ, 2023. 87 с.

31. Слиш О.А. Досвід застосування програмно-технологічного комплексу Field-Map при відведенні лісосік у ДП «Конотопське ЛГ» / О.А. Слиш, В.Ю. Яроцький // Науковий вісник НУБіП України. Серія «Лісівництво та декоративне садівництво». – 2012. – Вип. 171. Ч. 3. – С. 84–90.

32. Свинчук В.А. Особливості форми та повнодеревності стовбурів сосни звичайної в штучних деревостанах Полісся України / В.А. Свинчук // Науковий вісник НАУ. – 2005. – Вип. 83: Захист лісу. – С. 182–188.

33. Король М.М. Вплив густоти зростання та складу деревостану на форму стовбура дуба звичайного / М.М. Король, І.В. Рижак, В.В. Костишин // Науковий вісник НЛТУ. – 2008. – Вип. 18.2. – С. 25–30.

34. Дзик В.Д. Форма і повнодеревність стовбурів липи серцелистої Чернівецької області / В.Д. Дзик, С.М. Кашпор // Науковий вісник НУБіП України – 2010. – Вип. 147. – С. 209–214.

35. Савич Ю. Н. Особенности роста сосновых культур в свежих суборях Полесья и Лесостепи : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. с.-х. наук : 06.03.02 «Лесоустройство и лесная таксация» / Ю. Н. Савич. – К., 1965. – 22 с.

36. Сортиментные таблицы для таксации леса на корню / Отв. Ред. К.Е. Никитин. К.: Урожай, 1984. 630 с.

37. Биковський Б. Ю. Аналіз лісозаготівельного виробництва в ДП «Шепетівське ЛГ» : кваліфікаційна робота : спец. 205 «Лісове господарство» / Поліський національний університет, каф. лісівництва, лісових культур та таксації лісу ; наук. кер. Т. М. Іванюк. - Житомир, 2022. - 31 с.

38. Кучинська В. С. Аналіз лісокористування деревними ресурсами в умовах ДП «Рафалівське ЛГ» Рівненської області : кваліфікаційна робота : спец. 205 "Лісове господарство" / Поліський нац. університет, каф. лісівництва, лісових культур та таксації лісу ; наук. керівник Ю. В. Сірук. - Житомир, 2022. - 33 с.

39. Любчич М. В. Застосування сучасних технологій для підвищення ефективності використання лісових ресурсів / М. В. Любчич, І. Ф. Букша, В.

П. Пастернак // Тези наукової конференції, присвяченої 85-річчю з дня народження Б. Ф. Остапенка. – ХНАУ, 2007. – С. 77–78.

40. Любчич М. В. Обґрунтування принципів відбору модельних дерев для встановлення сортиментно-гатункової структури деревостанів / М. В. Любчич, І. Ф. Букша, В. П. Пастернак // Лісівництво і агролісомеліорація. – 2008. – Вип. 114. – С. 74–79.

41. Поляков О. В. Адаптивна промислова сортиментація лісосічного фонду : практичні рекомендації / О. В. Поляков, М. О. Поляков // Науковий вісник Національного аграрного університету. Зб. наукових праць. – 1999. – Вип.17. – С. 345–348.

42. Слиш О. А. Методи дистанційного вимірювання та моделювання профілів стовбурів для встановлення їх сортиментно-гатункової структури / О. А. Слиш, В. А. Солодовник, М. І. Букша // Лісівнича освіта і наука: історія, сучасний стан та перспективи розвитку – Х. : ХНАУ, 2013. – С. 152–155.

43. [Лісорубні квитки \(ukrforest.com\)](http://ukrforest.com)

44. [Геопортал:Ліси України|forestry.org.ua](http://forestry.org.ua)

45. Возненко Р., Лисинчук Д., Моргун О., Стельмах А. Особливості функціонального призначення лісів у спеціалізованих лісових господарствах Житомирщини. Лісівництво, деревообробка та озеленення: стан, досягнення і перспективи. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (ДБТУ, 24-25 жовтня 2023 р.). — Харків, 2023. С. 34.

46. Стельмах А. Товарна структура лісів Філії «Овруцьке спеціалізоване лісове господарство». Ліс, наука, молодь. Матеріали XI Всеукр. наук.-практ. конф. (23 листопада 2023 р.). – Житомир: Поліський національний університет, 2023. С. 215.

47. Авраменко В.Г., Оніщук Н.С., Симончук С.І., Стельмах А.В., Панчук А.В., Моргун О.А. Технічна придатність заготовлюваної деревини в межах житомирської області «Науковий пошук молоді для сталого розвитку лісового комплексу та садово-паркового господарства». Київ: НУБіП України, 2023. С. 66.